

Wiberg Taxaties BV

Hogeweg 37
8278 BB Kamperveen

06 - [REDACTED]

info@wibergtaxaties.nl

KvK 51370158

BTW NL8232.43.941.B01

IBAN NL58RABO 0157 7810 54

Beheerregeling Edelherten Gelderland

Rapportage over groeiseizoen 2021

Datum: 22-02-2022

Auteurs: [REDACTED]

Inhoudsopgave

1	Algemeen	3
2	Uitvoering van de opdracht	4
2.1	Uitgangspunten	4
2.2	Werkorganisatie.....	4
2.3	Vorbereiding.....	4
2.4	Monitoring	4
2.5	Wijze van taxeren.....	5
2.6	Overleg met andere partijen	5
3	Resultaten	6
3.1	Beschrijving van de schade	6
3.2	Omvang van de schade	7
4	Conclusies	11

1 Algemeen

In dit rapport wordt verslag gedaan van de werkzaamheden die Wiberg Taxaties (verder: Wiberg) in het groeiseizoen van 2021 heeft uitgevoerd in het kader van de beheerregeling Edelherten. Deze regeling is door de provincie Gelderland in 2019 ingesteld en is van toepassing voor de landbouw-enclave Leuvenum-Staverden. In deze enclave liggen 8 melkveebedrijven. BIJ12 fungeert als opdrachtgever.

Doelstelling van de beheerregeling is het bevorderen van acceptatie bij grondgebruikers voor het medegebruik van hun graslandpercelen door edelherten, door een realistische tegemoetkoming in de schade aan te bieden. De regeling behelst verder het ontzorgen van de grondgebruikers met een automatisch taxatieproces.

De aanpak in groeiseizoen 2021 is gebaseerd op de ervaringen die zijn opgedaan in 2020 en 2019.

2 Uitvoering van de opdracht

2.1 Uitgangspunten

Het uitvoeren van de beheerregeling vraagt een werkwijze die afwijkend is van reguliere faunaschadetaxaties. Het monitoren en vastleggen van de begrazing op perceelniveau leidt ertoe dat de intensiteit van het veldwerk op een beduidend hoger niveau ligt dan bij reguliere taxaties.

Wij hebben de volgende uitgangspunten gekozen voor onze werkorganisatie:

- De taxateur dient frequent in het gebied te zijn, maar kan niet dagelijks volgen wat er gebeurt. Daarom is een goede samenwerking met grondgebruikers van groot belang. Alleen op die manier kan de taxateur de informatie verkrijgen die van belang is voor een correcte uitvoering van de opdracht.
- De taxateur moet het werkgebied en het gedrag van de edelherten goed kennen.
- De werkzaamheden dienen zo eenduidig mogelijk te worden uitgevoerd.
- Grondgebruikers krijgen één aanspreekpunt zodat de communicatie laagdrempelig is en het tijdsbeslag voor grondgebruikers wordt geminimaliseerd.

2.2 Werkorganisatie

De monitorings- en taxatiewerkzaamheden zijn verricht door één vaste taxateur. Een 2e taxateur dient als back-up. De 2e taxateur ondersteunt de werkzaamheden van de 1e taxateur en fungeert tevens als klankbord voor de 1e taxateur.

2.3 Voorbereiding

De werkzaamheden zijn gestart met een vooroverleg met alle grondgebruikers. In dit overleg is de actuele bedrijfssituatie besproken en zijn afspraken gemaakt over de onderlinge communicatie.

2.4 Monitoring

Het veldwerk is gestart op 12 maart 2021 met een bezoek aan de eerste percelen met faunaschade. Van alle bezoeken zijn aantekening gemaakt in het logboek.

Omdat het niet haalbaar en ook niet nodig is om wekelijks alle percelen te bezoeken, meldt de taxateur voorafgaand aan zijn bezoek in een groepsapp wanneer hij in het gebied is. Als reactie daarop geven de grondgebruikers aan waar de herten actief zijn en welke percelen moeten worden beoordeeld. Deze werkwijze heeft goed gefunctioneerd.

De grondgebruikers melden ook wanneer er percelen beweid of gemaaid worden en daarom afgetaxeerd moeten worden. Uitgangspunt is dat de grondgebruiker bij aftaxaties aanwezig is.

De veldwerkzaamheden zijn beëindigd op 29 oktober 2021. Op dat moment was het groeiseizoen ten einde. De begrazing door herten gaat in de gehele winterperiode wel door, maar wordt niet meer gemonitord omdat het gras in deze periode niet meer wordt benut. Gedurende het groeiseizoen zijn 21 veldbezoeken aan het gebied gebracht.

2.5 Wijze van taxeren

De gewasschade is als volgt getaxeerd:

- Het grasverlies in maaibeides is bepaald met de grashoogtemeter, volgens de reguliere taxatiemethode (Meten is weten).
- Het grasverlies in beweidingssituaties is benaderd met een rekenmethode, omdat methodes voor directe schademeting niet beschikbaar c.q. niet mogelijk zijn.
- Schade door vertrapping is met de grashoogtemeter getaxeerd. Er was geen aanleiding voor herstelwerk aan de zode.
- De relatief beperkte schade van wissels en ligplekken is niet getaxeerd.
- Schade door zwijnen en dassen is separaat getaxeerd.

2.6 Overleg met andere partijen

De taxateurs hebben met andere partijen in het gebied contact onderhouden over de taxatiewerkzaamheden.

De volgende partijen zijn geconsulteerd:

- De jachtopzichters van Leuvenum en Staverden.
Onderwerp van gesprek was met name de planning van het veldwerk van de taxateur, ter voorkoming van verstoring van de jacht.
- FBE Gelderland
Het opvragen van informatie over de aantallen edelherten in het gebied.

3 Resultaten

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de bevindingen in groeiseizoen 2021 beschreven.

3.1 Beschrijving van de schade

In het gebied zijn verschillende soorten schade vastgesteld.

- Begrazing door herten is de meest voorkomende schade. Dit vindt meestal plaats op graslandpercelen die zijn bedoeld als maaibeide. Herten grazen daar graag omdat het voedselaanbod ruim is.
- Begrazing tijdens beweiding komt ook regelmatig voor. In dat geval lopen de herten tussen het vee of begrazen een perceel in de tijd dat het vee op stal staat. Dit fenomeen is lastig te kwantificeren, omdat dit meestal niet door de taxateur wordt waargenomen en hij achteraf constateert dat dit zich heeft voorgedaan. Het aantal door de taxateur gedane waarnemingen is naar alle waarschijnlijkheid een aanzienlijke onderschatting van de werkelijkheid.
- Vertrapping van het gras en/of de zode vindt plaats bij intensieve begrazing op natte plekken.
- Wissels worden in het gehele gebied aangetroffen. Met name in hoog gras ontstaat (relatief beperkte) gewasschade.
- In de percelen waar herten grazen, rusten zij ook. In lang gras veroorzaakt dit ligplekken. De schade bestaat uit oogstverlies tijdens het maaien van het gras. De omvang ervan is beperkt en is afhankelijk van de gewas lengte en weersomstandigheden.
- De percelen die worden beweide door vee, zijn afgerasterd. Meestal met glad ijzerdraad dat onder spanning staat. De herten lopen hier regelmatig doorheen, waardoor het stroomcircuit wordt doorbroken. Ook moeten afrasteringspalen regelmatig worden vervangen vanwege breuk. Het vee kan hierdoor uitbreken naar andere percelen en komt soms ook op de openbare weg. Grondgebruikers zijn genoodzaakt iedere dag dat het vee naar buiten gaat, de afrastering te controleren en waar nodig te repareren. Een arbeidsintensieve klus. Daarnaast is er ook materiele schade.
- Op plekken waar herten wisselen, steken zij sloten over. Uitgelopen slootkanten is het gevolg. Deze worden doorgaans niet hersteld, omdat dit niet zinvol is: de herten wijzigen niet van wissel. Vaak moet een extra afrastering worden geplaatst om te voorkomen dat het vee uitbreekt.
- In het gebied wordt lokaal wroetschade door zwijnen en graafschade door dassen aangetroffen. In aantal waarnemingen relatief beperkt. Wroetschade kan echter qua omvang aanzienlijk zijn.

3.2 Omvang van de schade

De edelherten bewegen zich door het gehele gebied, maar er zijn wel duidelijke lokale verschillen. De omvang van de schade per bedrijf verschilt hierdoor aanzienlijk.

3.2.1 Beschadigde oppervlakte

Het bedrijfsgedeelte waarop gewasschade door edelherten is getaxeerd, is per grondgebruiker opgenomen in onderstaand overzicht.

Grondgebruiker	Bedrijfsopp. (ha)	Schade-opp. (ha)	Schade-aandeel %
G1	64,55	36,63	56,7%
G2	48,1	35,15	73,1%
G3	42,8	26,18	61,2%
G4	49,08	28,29	57,6%
G5	51,16	17,67	34,5%
G6	102,08	43,13	42,3%
G7	38,41	17,39	45,3%
G8	30,99	7,58	24,5%

Twee bedrijven hebben een duidelijk lager schadeniveau dan de overige. Daarvoor zien wij de volgende verklaringen:

- Bij Van Staalduynen wordt dit veroorzaakt door het feit dat eind februari 2020 op perceel 6 een proef is aangelegd. Het doel van deze proef is om te monitoren of er verschillen optreden in de samenstelling van de grasmat in een situatie waarin herten grazen en een situatie waar herten niet grazen. De helft van het perceel is in het raster gezet. Het plaatsen van het raster heeft geleid tot een gedragsverandering bij de herten: dit perceel werd gemeden, terwijl het perceel wel middenin het gebied ligt waar zich veel herten ophouden. Inmiddels lijkt er gewenning te zijn opgetreden.
- Het bedrijf van Van Wijhe ligt aan de rand van het gebied. Hier houden zich structureel minder herten op.

De schadeoppervlakte voor het gehele gebied is weergegeven in onderstaand overzicht:

Overzicht beschadigde oppervlakte (gehele gebied)	
Schade-oppervlak (ha)	212,02
Bedrijfsoppervlak (ha)	427,17
% van totale oppervlak	49,6%

3.2.2 Getaxeerde gewasschade

De omvang van schade die met de grashoogtemeter werd vastgesteld, is in onderstaande tabel samengevat. De schade is uitgedrukt in kilogrammen droge stof, zodat prijseffecten worden geëlimineerd.

Grondgebruiker	Getaxeerde schade door edelherten (kg ds)			
	Voorjaar	Zomer	Najaar	Totaal
G 1	9.989	12.456	-	22.445
G 2	35.848	37.478	490	73.816
G 3	6.062	11.087	-	17.148
G 4	2.352	5.300	1.166	8.819
G 5	3.299	4.973	1.540	9.811
G 6	3.168	1.001	1.346	5.515
G 7	43.704	30.827	7.049	81.580
G 8	-	979	-	979
Totaal	104.420	104.101	11.591	220.112

3.2.3 Jaarvergelijkingen 2019-2021

De met de grashoogtemeter getaxeerde schade van 2021 is aanzienlijk lager dan in 2020. Een mogelijke verklaring hiervoor is het feit dat het groeiseizoen in 2021 anders is verlopen dan in 2020. De zomer van 2021 was beduidend natter. Veel grondgebruikers hebben ervoor gekozen om hun vee langer te laten weiden omdat de natheid op de percelen maaien niet toeliet. Door deze intensievere beweiding nam het aantal taxatiemomenten in het zomergras (met de grashoogtemeter) nam af met 33% af ten opzichte van de zomer van 2020.

In onderstaand overzicht hebben wij de verschillen van de jaren 2019, 2020 en 2021 gekwantificeerd.

Vergelijking schadejaren								
Snode	2019		2020		2021		Gemiddeld	
	Schade (kg ds)	Aantal taxaties	Schade (kg ds)	Aantal taxaties	Schade (kg ds)	Aantal taxaties	Schade (kg ds)	Aantal taxaties
voorjaar	105.005	50	147.750	60	104.420	55	119058	55
zomer	70.113	61	171.628	123	107.098	83	116280	69
najaar	27.334	20	14.059	12	8.256	10	16550	14
Totalen	202.452	131	333.437	195	219.774	148	251.888	138

3.2.4 Raming gewasschade in beweidingssituaties

De hoeveelheid gras die herten vreten op beweidingsspercelen kan niet rechtstreeks worden vastgesteld. De reden is dat het vraatbeeld niet kan worden onderscheiden van dat van vee. De intensiteit van begrazing zou alleen met zeer intensieve monitoring te schatten zijn. Om deze reden is een alternatieve benadering gekozen.

Deze benadering van de omvang van begrazing in beweidingssituaties is als volgt opgezet:

- Beschikbare literatuur is geraadpleegd over de hoeveelheid droge stof die herten en melkvee opnemen. Omdat er relatief weinig over edelherten bekend is, zijn enkele uitgangspunten afgeleid van beschikbare kengetallen voor melkvee. In de literatuur is gezocht naar mogelijk nieuwe of afwijkende kengetallen voor de variabelen die wij in de rekenformules toepassen. Dit heeft niet geleid tot andere inzichten.
- De omvang van de hertenpopulatie is gebaseerd op tellingen in cluster E die door de FBE beschikbaar zijn gesteld. (zie bijlage).
- Wij hebben de hoeveelheid droge stof berekend die de edelhertenpopulatie in dit gebied maximaal kan opnemen. Dit is de theoretisch maximale schade aan het grasland in het gebied.
- Wanneer van dit theoretisch maximum wordt verminderd met de getaxeerde schade, resteert de raming van de omvang van de begrazing door herten in beweidingssituaties.

Voor een realistische berekening is het cruciaal dat de omvang van de populatie bij benadering correct is. Op basis van eigen waarnemingen hadden wij in 2020 de indruk dat de populatietellingen van de FBE de ondergrens vormden van de aanwezige populatie. Om die reden hebben wij de heer Spek van Natuurlijk Fauna-Advies Mts geconsulteerd in zijn rol als grofwildcoördinator Veluwe. Deze heeft middels een alternatieve benadering een schatting gemaakt van de omvang van de populatie edelherten in 2020. In de rapportage edelhertregeling van 2020 hebben wij gekozen voor 'Schadeberekening op basis van verzoening van de getallen'. Hierbij kwam het geraamde aantal edelherten die zich in 2020 in het gebied ophield op 537 stuks.

Tijdens de voorjaarestellingen 2021 werden 550 edelherten geteld in het gebied. Deze aantallen uit de voorjaarestelling nemen wij als basis voor onze berekening voor schade in beweidingssituaties 2021.

Op basis van voornoemde uitgangspunten is de volgende berekening gemaakt van de geraamde gewasschade in beweidingssituaties.

Berekende maximale schade in het gebied (kg ds)		Toelichting
geschat aantal edelherten in gebied	550	Op basis van voorjaarestellingen 2021 in gebied
geschat aantal weidedagen per jaar	232	periode 12 maart tot 30 oktober
aantal uren begrazing / dag	13,4	herleid van melkvee in beweiding
aandeel begrazing op weidegras	75%	schatting aandeel begrazing op grasland
aantal uren begrazing op weidegras / dag	10,0	gecorrigeerd aantal beweidingsuren op weidegras
ds-opname (kg / jaar)	349.496	door totale populatie in het gebied
Raming schade tijdens beweiding (kg ds / jaar)		Toelichting
getaxeerde schade (kg ds / jaar)	220.112	getaxeerd met grashoogtemeter
raming schade tijdens beweiding (kg ds / jaar)	129.384	totaal ds-opname op beweide percelen
beweide oppervlakte	128,66	totale oppervlakte van alle beweidingsspercelen
Schade per ha / jaar (kg ds)	1.006	
grasprijs 2021	€ 0,26	Gemiddeld op gangbare bedrijven
geraamde gewasschade per ha / jaar	€ 261	in beweidingssituatie op gangbare bedrijven

3.2.5 Overige schade

Overige schade voor de grondgebruikers in het gebied bestaat vooral uit de controle en herstel van afrasteringen. In de beweidingssperiode (april t/m oktober) is dit een dagelijkse activiteit. Iedere grondgebruiker besteedt hieraan dagelijks tijd. De tijdbesteding is afhankelijk van de omvang van beweiding. Deze verschilt aanzienlijk per grondgebruiker. Voor bedrijven die maximaal beweiden ramen wij dit op een half uur per dag. De materiele schade is beperkt, maar wel aanwezig.

Enkele grondgebruikers noemen daarnaast als schade-aspect dat hun bedrijfsvoering op een ongewenste manier wordt beperkt, omdat maisteelt in het gebied onmogelijk is geworden. Dit ruwvoer moet daarom worden aangekocht.

4 Conclusies

De organisatie van de werkzaamheden is naar wens verlopen. Een klein taxatieteam, goede gebiedskennis en goede samenwerking met de grondgebruikers zijn de sleutels tot succes. Vanuit onze optiek bezien is de opdracht om grondgebruikers maximaal te ontzorgen goed gelukt. Het (digitale) overleg over de beheerregeling edelherten gehouden op 15 april 2021 wijst uit dat de grondgebruikers tevreden zijn over de samenwerking met de taxateurs en de opzet van de edelhertregeling in zijn huidige vorm.

De monitoring van de schade is uitgevoerd met een frequentie van ongeveer eens per week. Naar onze mening is dit voldoende om een goed beeld te krijgen van de schadesituatie. Het is echter onvoldoende om het gedrag van edelherten in beweidingssituaties nauwkeurig in beeld te brengen.

De taxaties zijn naar wens verlopen. De bepaling van de schade in beweidingssituaties is rekenkundig benaderd, omdat andere methoden niet beschikbaar zijn.

De taxatie van schade is conform de opdracht beperkt gebleven tot de gewasschade. Andere vormen van schade die rechtstreeks zijn terug te voeren op de edelhertenpopulatie, zijn niet meegenomen.

Het afwikkelen van schade aan grasland door andere diersoorten in combinatie met de beheerregeling edelherten kon probleemloos worden uitgevoerd.

Bijlage 1: Populatie telling leefgebied Noord West Veluwe Rand

Cluster	Actuele voorjaarsstand	Doelstand	Factor
ABC: Berg & Bosch, Orderbosch, Willemsbosch, 's Grevenhout, Caitwick, Meerveld en Heitje	46	26	1,8
D: Sprield, Boeschoten, Stroese Zand, Speulderbos, Groevenbeek, Ermelose heide, Sparrendaal, Ermelose Bos	93	36	2,6
E: Staverden, Wildprent, Lgd Ullerberg, Lgd Leuvenum, Gem. Harderwijk, Leuvenumse Bos, Middelhart, Zuiderbos, Willemsbosch	550	110	5,0
F: Elspeterbos, Elspeterstruiken, Vierhousterbos, Noorderheide, Vierhouten, Provinciebos, Zandenbos, Vierhousterzand, Nunspeet en Roostee	134	33	4,1
TOTAAL	823	205	4,1